

OKAZOWANIE (98) *sb n*

Oba o jasne; -ka- (81), -kã- (1) *Calag*; -wa- (82), -wã- (1); -wa- : -wã- *BielSpr* (3:1). ◇ -é (11), -e (1); -é : -e *BiałKat* (1:1).

sg N okazowanie (32); -é (9), -(e) (23). ◇ *G okazowania* (25). ◇ *D okazowaniu* (3). ◇ *A okazowanie* (17); -é *SarnStat* (2), -e (1) *BiałKat*, -(e) (14). ◇ *I okazowanie*(e)m (4) *ModrzBaz* (2), *CzechEp* (2), *okazowanim* (1) *CzechRozm.* ◇ *L okazowaniu* (13). ◇ *pl N okazowania* (2). ◇ *A okazowania* (1).

Sł stp, Cn brak, Linde XVI – XVIII w. s.v. okazać.

I. Rzeczownik od „okazować” (26) :

1. Pokazywanie, pozwalanie, aby ktoś coś zobaczył (11) : co obiecał trzem tym/ zyscił/ wskazał im krolestwo y wizytek dośtátek/ máieftat/ ozdobę/ y wípániáłość iego. To okázowanie Mátttheufz ś. y Lukáfz dwiemá tylo łowy opifáli *SkarKaz* 122a, 122b [2 r.].

okazowanie czego (1): abowiem piłác y to też ieft [...] przez znaki [= *lityry*] rzeczy okázowanie *KwiatKsiąż* H4v.

Przen [czego] (1) :

Szereg: »okazowanie i fizerunk« (1): tá ofiárá ieft niekrwáwé ofiárowánié Bogu Oycu ciáá y krwie Pána náłzého Iezulá Chryłtufá pod ofobą chlebá y winá/ włáfné okázowanie y fizerunk práwie iftotny/ w łobie odnośząc ónéy krwáwéy ofiáry *BiałKat* 348v.

a. Dawanie do obejrzenia [czego] (3) :

Przen (1) : i dziś pożyteczná rzecz aby takowé okazowanie oczyszczenia trádu duźného bywało/ zwłáfcza gdy kto ciála i krfie pańfkiei pożywac má *MurzNT* 33v.

α. Przedkładanie dokumentu (1) :

Wyrażenie: »okazowanie prawa« (1): Iż żaden Szłáhcic Woiewódtwá Podláfkiégo nie ieft powinien do okázowania práwá y przywileiu ná máiętność fwą dziedziczná Szłáhecká *SarnStat* 1199.

β. praw. Oględziny (1) : prze którą dálekość drógi/ y częścią téż złé przeiázdy niemáé omiełzkánié fprawiedliwości fwyé ciérpieć muřzą: zwłáfczá/ w okázowaniu ran/ które *in recenti* bydź máią *SarnStat* 1151.

b. Pokazywanie, aby było wiadome gdzie, jakie coś jest a. ma być; wskazywanie, oznaczanie, wyznaczanie (2) :

Wyrażenie: »okazowanie granic« (2): ieffliby niechćieli przy tym to okázowaniu gránic być/ temu co kupi iáko mu okazano/ przez trzy látá y trzy miefiące dopułćili trzymác [...]: tedy temu Dzyerżawcy [...] dowod przydź ma/ iż ták trzyma iáko mu okazał ten co mu przedał. *UstPraw* H, I.

c. Figura retoryczna (łac. demonstratio) polegająca na obrazowym przedstawieniu treści (1) : *Demonstratiuum genus*, to ieft/ ten rodzaj okázowania wíprawaeh/ [...] zaledwie kędy rozumem bywa poięty. *KwiatKsiąż* I2.

2. Robienie czegoś, na podstawie czego ktoś może powziąć określone przekonanie (11) :

a. Przekazywanie pewnej treści w sposób bezpośredni: podawanie do wiadomości, zapoznavanie z czymś, przedstawianie, omawianie, opisywanie [czego] (4) : gdy o infzych rzeczách powiedaiąc/ do rozumu człowieczego przyłzedł [*Sokrates*]/ toć dopiéro miary niemá wokazowaniu przeciwko człowiekowi łácki bóży *MurzNT* 103v; A wżywa ich [*słów*] tym wymyłem/ áby nimi dowiodł/ tym

więtfzey zácności kroleftwá Iezufá fyná Dawidowego [...]. A czyni to iákoby z nieiákim okazowánim przyczyny/ dlá ktoreyby to iego pomázanie [...] wieczne miáło być *CzechRozm* 36; *CzechEp* 32.

a. *Wymienianie, wyliczanie, wskazywanie, o którą rzecz chodzi* (1) : to opuściwízy/ do okazowánia dálfzego tych rzeczy ktore mi X.K. nieflufznie zádáie przyftápię. *CzechEp* 221.

b. *Udowadnianie, wykazywanie, wiarygodne potwierdzenie* [czego] (3) : Stemmata dicuntur, Które Rzymiánie ná wosku chowáli ku pámiátce wiadomości y okazowánia potomkoftwá fwego. *Mącz* 414b.

a. *Za pomocą dowodów rzeczowych lub argumentów* (2) : Nie zábáwiáiąc fię dlugimi [ ] wywody: lecz tylko okazowánim nieflufzne⁸⁰ nam Antykriftwá przyczytánia. *CzechEp* 323.

okazowanie z czego (1): niź iefzcie przyidę do porzédnego rzeczy tey z flowá Bożego okazowánia: [...] *CzechEp* 231.

c. *Prezentowanie swoich cech w celowym działaniu, wykazywanie się czymś; popisywanie się czymś* [czego] (4) : [Kato] Profił przeto o Vrzád nád polpoftwem/ y o Hetmánftwo: to ieft/ profił áby mu dano drogę do okazowánia męftwa [*occasionem virtutis exercendae*] *ModrzBaz* 44, 44, 103v, 126v.

3. *Czynienie, dokonywanie* [czego] (3) : iż ón/ który raz ofiárowan był zá okup wlyzftkięgo fwiátá ná krzyżu: ten od wiernych fwyh przez vftáwiczné ónéy ofiáry okazowánie chwałę y dziękowánié/ ma odnofić závždy *BiałKat* 348v; *ModrzBaz* 60.

a. *Dokonywanie czegoś, co jest skierowane bezpośrednio na kogoś, wyświadczenie* (1) :

Wyrażenie: »okazowanie dobrodziejstw [nad kim]« (1): ftworzenie tobie ftworzycielowi vflugiáiąc bierze moc ku pomście ná niesprawiedliwe/ á záfie fię vcífza ku okazowánium dobrodzieyftw nád tymi [*et remittitur in beneficium*]/ ktorzy tobie vfáią. *BibRadz Sap* 16/24.

4. *Bycie świadectwem, dowodem czegoś* [czego] (1) : Lecz by to [bezkarność] nie było okazowánie prawdziwe⁸⁰ fláchectwá [*non veram nobilitatem fuerit ostentare*]/ ále nieiákiey zmázy á zarázy wlyztkiey ziemie *ModrzBaz* 73.

II. *Rzeczownik od „okazować się”* (23) :

1. *Stawianie się widocznym, pokazywanie się* (7) :

a. *Objawianie się w sposób nadprzyrodzony lub za taki uważany (niektóre użycia może też od „okazować”)* (5) : *WujJudConf* 204v; ták ftráfzliwe było ono okazowánie [tj. objawienie synajskie; *terribile erat quod videbatur*]/ ze też Moyzełz powiedział: Przeltráfzony ieftem y zádrráłem. *WujNT Hebr* 12/21.

okazowanie czego (2): niechay fię miedzy wámi żadny nie znaydzye/ ktoryby [...] miáł w iákie czárnoklięftwá á w iákie okazowánie rozlicznych omyłek [= *zjaw, omamień*] fwiáthá tego/ pokládác nádzyeię fwoię. *RejPos* 188; *Confefionifte* duchow okazowánie fzátánowi przypifuią. *WujJud* L16v.

Szereg: »okazowanie i objawianie« (1): *Rozmowa Czwarta/ o rozmaitym okazowánium y obiáwianium CzechRozm* 40v.

b. *Prawdopodobnie: Ujawnianie swego stanowiska, opowiadanie się po czyjejs stronie* [czyje] (1) : Nabarziey mi tam wymiawiano okazowanie nasze *ActReg* 14.

c. *Stawianie się przed kimś, aby zostać przez kogoś ocenionym* [przed kim] (1) : ieft wiele ludzi barzo proftych [...]/ ktorzy fnác o bogu nic nie wiedzą ani co czynią obáczią/ i kiedy przyftępią

[do komunii]/ czynią to dla zwyczaju tilko/ [...] i przestósz iem okazowaniá a barzo częłtę⁸⁰ i przed mądręm miłtrzęm potrzeba *MurzNT* 33v.

2. *Uwidacznianie się przez swoje skutki (o stosunku Boga do człowieka) [nad kim] (1)* : Ale fnađz nie máłz więłzłego grádu áni piorunu iáko vćilńnienie frogie íspráwiedliwości náłznych/ á tho iedno dopirko początki á okazowanie gniewu Páńłkiego nád námi *RejZwierc* 192.

3. *Popisywanie się czymś; iactatio, venditatio Mącz; ostentatio, spectaculum Modrz (15)* : *BierRozm* 3; *Mącz* 479c; ielt ich wiele/[...] ktorzi nie dla wielkich ípraw/ ále dla rołkołzy/ á iákoby dla okazowania krolowác chcą *ModrzBaz* 107, 26v, 56v; ná okazowanie tełz y prozney v ludzi cćci prágnienie/ nic nieczyńił. *SkarŻyw* 298.

okazowanie czego (1): Iactatio studiorum, Okázowanie/ chełpienie fwey nauki. *Mącz* 161d.

Wyrażenie: »okazowanie przed ludźmi« (1): Nicz tam niebyło owierze Iedno Koronky páczierze. Nigdy ferczem jeno wfty [...] Wiecz po Kołcziele bieganiá Przed Liudźmi okazowania *RejKup* q8.

a. *O materialnych oznakach bogactwa (7)* :

okazowanie czego (6): *BielKron* 78; Záprawdęć śłáchectwo ma być okazowane ípráwami: á bogáctwá rádfzey hoynościá/ niźli okazowaniem złotá *ModrzBaz* 50v; gdzie táka cheć/ ábo nábywania ábo okazowania bogactw roście/ tám mełtwo [...] osłábieć [...] muśi. *ModrzBaz* 82v, 50v, 51, 142.

Wyrażenie: »zwierzchowne okazowanie« (1): cnotá káżdá iefłize w ferca łudzkie [!] w korzenioná niebędzie/ koniecznie w tem zwierzchowne okazowaniu [*in rebus externis*] słába á nietrwála będzie. *ModrzBaz* 19v.

III. *Z neutralizacją funkcji odczasownikowej (49)* :

1. *Pokaz (47)* :

a. *Przełąd gotowości i sprawności bojowej; lustratio Modrz; recensus Calep (45)* : *ConPiotr* 33 [3 r.]; Okazowanie w powieciech postąpili, aby było przez rok od ś. Wojciecha we dwie niedzieli *Diar* 62, 77; Ad nomen non respondere, Nie być ná popifie/ álbo ná okazowaniu. *Mącz* 249b; *Prot* C3; *BielSat* L3v, L4 marg; NApierwey młodzi ludzie máią fie czwiczyc [...] íthać w rządney ípráwie/ iakoby byli gotowi ząwždy potykác fie z nieprzyaciélem/ [...] á w to trudno ma tráfić ktory íprawcá aby rządny połthępek w tym vczyńił/ iedno przez częłte ćwiczenie á okazowanie. *BielSpr* 6v, 71, 71v; Ielt to tedy rzecz wielce Rzeczypospolitey pożyteczná/ áby przed wyciąganiem było okazowanie w káżdym Powiećie *ModrzBaz* 116v, 116v; Szik Litewłkiego woýłká y okazowanie pod Czerwieńłkiem. *StryjKron* 522 marg; *BielSjem* 26 marg; Spofobnóć y gotowość, okazowanié złobą przynośi. *SarnStat* 126; Od okazowania, *pro hac vice tantum*, máią byđz wolni Dworzánié *SarnStat* 128; Okázowanié włzędzie iedné⁸⁰ dnia ma byđz odpráwowané. *SarnStat* 430, 126 [2 r.], 127 [3 r.], 128 [5 r.], 305 [2 r.], 430 [3 r.], 431 [2 r.].

okazowanie czego (1): Okazowanie włłech ítanow gothowófczy [...] ma byđz we włłitkiey koronie yednego dnia. *ConPiotr* 33.

okazowanie kogo (3): Diribitorium, Mieyłce á pláe [!] popifu/ okazowania żołnierskiego ludu. *Mącz* 89d; *BielSpr* 71v; *Calep* 898a.

okazowanie przed kim (1): ktorym obyczayem, a przed kiem tho okazowanie ma byđz, [...] na Seymie bliłko przyłłym ze zezwolenia włłech ítanow, poítanowiono bidz ma. *ConPiotr* 33.

Wyrażenia: [»okazowanie pospolite«: uchwalone jest we wszystkich województwach [...] Korony Polski okazowanie pospolite *AktaSejmikPozn 1587/42.*]

»okazowanie wojenne« (1): [*W spisie rzeczy:*] Okázování woienne *SarnStat 1310.*

b. *Igrzyska, widowisko* (2): [czekał dnia onego/ ná który wŕzytko lię miáŕto ŕchodziŕo/ ná iezdne y konne igrzyŕká/ gdy pogánie Marŕowi Pánu woien/ czeŕć wyrządźáli. Tego dnia káždy ná ony okázówánie pátrzyć chćiaŕ *SkarŻyw 18 (Linde s.v. okazać).*]

Wyrażenie: »okazowanie gry« (2): Spectaculum, Grá/ okázówánie á wywodzenie yákiey gry. *Mącz 405b; Schawŕpiel. Okázówánie gry. Ludi. Calag 409a.*

2. *To, co jest napisane, przedstawione* (1): Gdyź okázówánie ktore ŕá w piŕmiech [...] nie mogá być okázáne iedno z ŕámych piŕm ŕ. *CzechEp 130.*

3. *Objaw, przejaw* (1): Cokolwiek lię dzieie/ bądź ŕlówy/ bądź poŕtáwá/ bądź mrugnieniem/ bądź iákim inŕzym ŕpoŕobem dla oŕzukánie kogo/ że to wŕzytko miedzy wády ma być poczytano. Wŕzytkie owe okázówánie [*significationes*] nie dla nas/ ále dla tego o kogo idźie/ czynimy. *ModrzBaz 86v.*

Synonimy: **II.1.a.** *objawienie; 3. chępienie.*

Cf [OKAZ], OKAZOWAĆ, OKAZOWAĆ SIĘ, OKAZOWANIE SIĘ

MM